

hoefte om de tegenstrijdigheden, welke de overlevering op dit punt vertoont, te loochenen of ook maar te verdoezelen. Er valt weinig in te brengen tegen het oordeel van Brunner: „wie beweert, dat het Nieuwe Testament ons een bepaalde, „widerspruchslose” voorstelling geeft omtrent de toedracht der Opstanding, is of onwetend of gewetenloos”.¹⁾ Met waren wellust heeft men zich op deze tegenstrijdigheden geworpen om met behulp daarvan het geloof aan de Opstanding zelve te bestrijden. Daarbij heeft men vergeten, dat zulke tegenstrijdigheden zich bij alle berichtgeving door ooggetuigen voordoen²⁾ en dus eer vóór dan tegen de oorspronkelijkheid en echtheid der mededeeling pleiten. Dat hetgeen zich overal vertoont, inzonderheid is voorgekomen bij het uniek gebeuren der Opstanding, laat zich volkomen verstaan. Wij behoeven ons er niet over te verwonderen, zegt Barth, „dat het getuigenis der apostelen en evangelisten met name op deze centrale plaats, als 't ware onder de schokkende werkingen van een aardbeving, in een stamelen overging en in tegenstrijdigheden verward geraakt scheen”.³⁾ Bovendien raken alle verschillen de hoofdzaak, waarom het gaat: de werkelijke, lichamelijke Opstanding, *niet*. Misschien mogen wij zeggen: God heeft ons ook hier, juist hier, willen bewaren voor het hangen aan de letter en voor de meening, dat het geloof aan de Opstanding zou bestaan in het zweren bij een onfeilbaar boek.⁴⁾

8. Kruis en Opstanding. Van het bijeenbehooren van Kruis en Opstanding zijn wij in dit hoofdstuk uitgegaan. Vandaaruit hebben wij getracht de Opstanding te benaderen. Tenslotte willen wij nu nog eenmaal tot de verhouding van die beide terugkeeren, waarbij wij gelegenheid krijgen zoowel omtrent de beteekenis van het Kruis in het licht der Opstanding als ten aanzien van de beteekenis der Opstanding in het licht van het Kruis nog het één en ander naar voren te brengen. Het bijéénbehooren van Kruis en Opstanding komt in het Nieuwe Testament zeer duidelijk uit, met name in het spraakgebruik van Paulus, die slag op slag beide met elkander verbindt (bijv. Rom. 4 : 25; 8 : 34; 14 : 9; 2 Cor. 5 : 15; 1 Thess. 4 : 14). Toch is de verbinding van Kruis en Opstanding nog

¹⁾ Der Mittler, S. 525.

²⁾ Gunning (Leven van Jezus, blz. 566) citeert uit Macaulay een treffend voorbeeld hiervan omtrent de omstandigheden, waaronder Karel II is gestorven.

³⁾ De Apostolische Geloofsbelijdenis, blz. 122; vgl. K.D. I 2, S. 126.

⁴⁾ Vgl. Stange, a.a.O. S. 718 ff.; Sasse, a.a.O. S. 121 f.

inniger dan reeds uit zulke plaatsen blijkt. Calvijn maakt bij het bespreken van de Opstanding een zeer instructieve opmerking: „laat ons gedenken, dat, zoo dikwijls alleen van den dood melding wordt gemaakt, daaronder tevens begrepen is hetgeen aan de Opstanding eigen is, en dat dergelijke verzwijging van een woord ook in het woord Opstanding gevonden wordt, zoovaak zij zonder bijvoeging van den dood wordt vermeld, zoodat zij ook omvat, hetgeen in het bijzonder eigen is aan den dood”.¹⁾ Dat is een eenigszins krasse formulering voor hetgeen wij van meet af voorop hebben gesteld: dat nl. het Kruis altijd gezien moet worden in het licht der Opstanding en evenzoo de Opstanding in het licht van het Kruis. Wij voor ons zouden de verhouding tusschen deze beide op de volgende formule willen brengen: de Opstanding is de keerzijde van het Kruis, niet in dialectischen zin²⁾ maar als reëel historisch gebeuren. Daarbij kunnen wij dan den klemtoon verschillend leggen. Wij kunnen zeggen: de Opstanding is de keerzijde *van het Kruis*, niet meer dan dat, waarbij dus op den voorgrond wordt gesteld, wat de Opstanding met het Kruis verbindt. Wij kunnen ook zeggen: de Opstanding is *de keerzijde* van het Kruis, niet minder dan dat, waarbij derhalve de nadruk valt op wat de Opstanding van het Kruis onderscheidt.

a) De Opstanding is de keerzijde *van het Kruis*. Na al het tot nu toe betoogde zou nog één misverstand mogelijk zijn. Wij hebben over Kruis en Opstanding gesproken als over elkander opvolgende momenten in de geschiedenis der openbaring, in de geschiedenis van God met de menschen. Nu zou men dit in dezen geest kunnen verstaan, alsof door de Opstanding het Kruis was achterhaald, van zijn beteekenis beroofd, opgeheven, zoodat wij thans het Kruis wel zoo ongeveer zouden kunnen vergeten. Een tendenz in deze richting heeft in het Christendom zich menigmaal vertoond, indien niet bewust als uitgesproken theorie dan toch als onbewuste neiging. Wij kunnen veel verder gaan en zeggen: deze tendenz zit ons allen in vleesch en bloed. Zou het niet mogelijk zijn, den zegen der Opstanding te grijpen buiten het Kruis om?³⁾ Daartegenover dient te worden vastgesteld, dat een dergelijke gedachte in lijnrechten strijd is met de bedoeling van het Nieuwe Testa-

¹⁾ Inst. II 16, 13.   ²⁾ Vgl. I blz. 302 v.

³⁾ Kierkegaard spreekt ergens van dominees, die hun preek liever dan met „Amen” met „Hoera” zouden beëindigen.

ment.¹⁾ Daar is de Opstanding niet de opheffing maar juist de bevestiging van het Kruis. Het Kruis wordt door de Opstanding niet van zijn beteekenis beroofd, veeleer wordt de beteekenis van het Kruis door de Opstanding zoo nadrukkelijk mogelijk geponeerd. Wij lezen de Evangeliën, het verhaal van Jezus' strijd met de menschen. Het loopt uit op het Kruis: Jezus verliest het, 't is met Hem gedaan. Dan komt de Opstanding. D.w.z. nu komt de omslag. Ongetwijfeld, maar deze omslag beteekent juist, dat de Gekruisigde het wint. De Opstanding is de permanent-verklaring, de vereeuwiging, het tot Heer worden van den Gekruisigde. De Opgestane treedt niet voor den Gekruisigde in de plaats, de Opgestane is juist de Gekruisigde zelf. Paschen beteekent dit, dat de Gekruisigde weer naar voren treedt. Op Paschen is 1 Cor. 1 : 23 een goede tekst: „wij prediken Christus den Gekruisigde”; de prediking van den Gekruisigde is immers alleen door Paschen mogelijk en wordt door Paschen aan de orde gesteld.

Het is dus uitgesloten, dat wij tot den Opgestane in een trekking zouden komen, waarbij terzijde gesteld bleef, dat Hij de Gekruisigde is. In de vorige afdeeling hebben wij gezien, dat wij het geloof aan de Opstanding alleen kunnen vinden in samenhang met het geloof in Jezus Christus zelf. Dit toespitsend op de verhouding van de Opstanding speciaal tot het Kruis, moeten wij zeggen: wij kunnen den Opgestane alleen leeren kennen door den Gekruisigde te leeren kennen. Bijzonder duidelijk komt dit uit in het verhaal der verschijning aan de Emmausgangers. Wij merkten reeds op, dat hier de oorzaak van hun niet-herkennen van Jezus zonder twijfel mede gezocht wordt bij hen zelf. „Hunne oogen waren bevangen, zodat zij Hem niet herkenden”, heet het (Luc. 24 : 13. Vert. Ned. Bijb.-Gen.), maar niets in het vervolg der geschiedenis wettigt het vermoeden, dat wij hier zouden moeten denken aan een van buitenaf op hun oogen geoeffenden dwang. De belemmering kwam veeleer van binnen uit, en alles, wat Jezus verder doet, is dat Hij tracht die innerlijke belemmering weg te nemen. Zij kennen den Gekruisigde niet, het Kruis is voor hen een raadsel: daarom kunnen zij den Opgestane niet herkennen. Het onderwijs, dat Jezus hun geeft, heeft dan ook ten doel hen het Kruis te doen verstaan: dan kan straks die herkenning vanzelf volgen. Om den Opgestane te vinden, moeten wij den Gekruisigde zoeken (Matth. 28 : 5). De weg naar Paschen voert over den Goeden Vrijdag.

¹⁾ Vgl. Schlatter, a.a.O. S. 309; Künneth, a.a.O. S. 134 ff.

In zooverre zij de keerzijde is *van het Kruis*, heeft de Opstanding in vergelijking met het Kruis geen nieuwe beteekenis.¹⁾ Alles, wat in de Opstanding aan den dag treedt, is reeds tot stand gebracht aan het Kruis, en alleen omdat het aan het Kruis tot stand was gebracht, kon het in de Opstanding aan den dag treden. In zooverre zijn de bepalingen, waarmede wij de beteekenis van het Kruis hebben aangeduid,²⁾ ook met betrekking tot de Opstanding volkomen toereikend. Ook hier vervult Christus Zijn drievoudig ambt. Het profetisch ambt levert daarbij ook thans den vorm, waarin de uitoefening van de beide andere ambten plaats vindt. Als profeet komt Christus tot de Zijnen en geeft zich op een geheel nieuwe wijze aan hen te kennen, nl. door de verschijningen. Deze profeet echter is de koning, die overwinnend terugkeert tot de wereld, die Hem verwierp. De inhoud van dit koninklijk ambt is de vergevende liefde, het priesterschap. Hier treedt aan den dag de occupatio regni, de verovering der heerschappij: Christus heeft over alle booze machten gezegevierd en voor zichzelf de heerschappij veroverd. Hier treedt aan den dag de expiatio, de uitdelging van de zondesschuld: de terugkeer van Christus tot de Zijnen en in hen tot de wereld is de verzoening, de wegneming der zonden metterdaad. Hier treedt aan den dag de reconciliatio, de verzoening van den enkelen mensch: indien ergens, dan blijkt hier, dat de winnende kracht, waarvan wij bij het Kruis moesten spreken, gebonden is aan den persoon van Christus zelf. Tevergeefs heeft men getracht in één van deze opzichten een speciale beteekenis voor de Opstanding te reserveeren. Ook Rom. 4 : 25 geeft daartoe geen recht; in den vorm van het parallelisme is hier veeleer de ééne beteekenis van Kruis en Opstanding tot uitdrukking gebracht. *Achter* de groote wending, die door deze twee woorden wordt aangeduid, liggen als *oorzaak* onze zonden; *ervóór* ligt als *doel* onze rechtvaardiging. De figuur brengt dan vanzelf mee, dat het Kruis speciaal met onze zonden in verband wordt gebracht, de Opstanding met onze rechtvaardiging, zonder dat dit een werkelijke onderscheiding beteekent. Spraken wij voorts bij het Kruis over het „sterven met Christus”, de Opstanding herinnert ons aan het „met Christus opstaan” (Rom. 6 : 4 v.v.; Col. 3 : 1—3). Welnu, ook dit sterven en dit opstaan zijn twee zijden van één zaak: het betrokken worden in de groote wen-

Mogelbaar
in deze van
dezen opge-
voerd worden
zo te worden
digen

¹⁾ Vgl. Brunner, a.a.O. S. 528 f.

²⁾ Vgl. boven blz. 209 v.v.

ding, geen van deze twee zijden kan zonder de andere bestaan.

b) De Opstanding is *de keerzijde* van het Kruis. De Opstanding heeft dus *geen* zelfstandige beteekenis, in zooverre in haar enkel aan den dag treedt, wat *aan het Kruis tot stand is gebracht*. In zooverre echter het aan het Kruis tot stand gebrachte in de Opstanding *aan den dag treedt*, heeft zij *wel* een zelfstandige beteekenis. In dit aan den dag treden ligt inderdaad de hoogst gewichtige eigen beduidenis der Opstanding.¹⁾ Wij hebben weliswaar het bereik van dit aan den dag treden van den aanvang af scherp moeten omgrenzen: het aan den dag treden bleef streng bepaald tot den kring der geloovigen. Behoudt de openbaring, die hier plaats grijpt, dus het karakter van verborgenheid, dit neemt niet weg, dat in deze verborgenheid dan toch een openbaring geschiedt. En welk een openbaring: de inzet van de laatste, definitieve openbaring, het begin van de openbaring der nieuwe schepping Gods.

De Opstanding is m.a.w. een eschatologisch gebeuren.²⁾ Christus staat lichamelijk op uit de dooden. Maar wij bespraken reeds, hoe het lichaam van den Opgestane toch niet zonder meer hetzelfde kan heeten als het lichaam, dat Christus tevoren had, het bleek ons een „verheerlijkt” lichaam. In deze verheerlijking van het lichaam van Christus kondigt zich de verheerlijking der gansche schepping aan. De toekomst Gods licht aan. De opgestane Christus is „de Eerste uit de opstanding der dooden” (Hand. 26 : 23), „de Eersteling van hen, die ontslapen zijn” (1 Cor. 15 : 20), „de Eerstgeborene uit de dooden” (Col. 1 : 18, Openb. 1 : 5). In zooverre dragen de veertig dagen der verschijningen (Hand. 1 : 3) inderdaad een uniek karakter: zij zijn het begin van de nieuwe wereld, het aanbreken van den eindtijd. Dit eschatologisch gebeuren heeft zijn voorbode gehad in de verheerlijking van Jezus op den berg (Marc. 9 : 2 v.v. en par.), terwijl ook het bericht omtrent de opwekking van „vele lichamen der heiligen” na het sterven van Jezus (Matth. 27 : 52) in dit verband moet worden genoemd. De Opstanding van Christus is aldus een gebeurtenis van kosmische strekking, keerpunt der tijden: einde van den ouden aeon, aanvang van een nieuwe wereldperiode. Het Kruis staat nog in het teeken van den ouden aeon, dien wij met de woorden uit 1 Cor.

¹⁾ Vgl. Barth — De Apostolische Geloofsbelijdenis, blz. 125; K.D. I 2, S. 125.

²⁾ Vgl. J. H. Gunning Jr. — Blikken in de Openbaring II, blz. 48 v.; Althaus — Dogmatik II, S. 94; Stange, a.a.O. S. 734 f.; Brunner, a.a.O. S. 515 ff.; Sasse, a.a.O. S. 129 ff.; Büchsel, a.a.O. S. 82 f.; Heim, a.a.O. S. 185 ff.

15 : 42 v. kunnen karakteriseeren als de sfeer van „verderfelijkheid, oneer, zwakheid”. De Opstanding daarentegen draagt het merk van den nieuwen aeon, die getypeerd wordt door de woorden „onverderfelijkheid, heerlijkheid, kracht”. Het juk, waaronder de gansche schepping zuchtte, is in beginsel afgeworpen. Het heimwee naar deze bevrijding, naar de overwinning van het leven, gelijk het zich uit in allerlei heidensche mythen, vindt hier zijn vervulling. „Das, was dort Fabel war, wurde hier zur Wahrheit”.¹⁾ Als wij het Paaschgelooft uit die mythen, vindt hier zijn vervulling. „Das, was dort Fabel war, keerden weg. Die mythen getuigen veeleer van een behoefte, die hier haar aanvankelijke bevrediging vindt.”²⁾ Daarvoor pleit ook dit: het menschenlijke *heimwee* vindt hier zijn vervulling, maar het is een vervulling, die tegelijkertijd tegen alle menschenlijk *begeeren* ingaat. Hier is het leven, maar een leven, dat met *ons* leven strijdt — ’t is immers het leven van den door ons Gekruisigde — en dat daarom ook alleen door den dood van *ons* leven heen bereikbaar is. Niettemin, hier is het leven in volstrekten zin, en daarmede de nieuwe aeon. De „laatste dagen” zijn aangebroken. Het mysterie-karakter van het Paaschgebeuren, dat ons zoozeer bezighield, hangt met dezen eschatologischen aard ook weer ten nauwste samen. Wat met Paschen plaats heeft, blijft een mysterie voor de niet-ingeviden. ’t Blijft dit ook voor hen, die er wel in worden ingevijd: het wordt hun slechts geopenbaard als verborgenheid, ondoorgrondelijk voor onze begrippen.

In de Opstanding wordt dus Gods toekomst aanvankelijk heden. Omgekeerd waarborgt dit heden de verdere toekomst. De Eersteling is het onderpand van den vollen oogst. De Eerstgeborene trekt de anderen achter zich aan en met zich mee. Telkens weer wordt in het Nieuwe Testament onze opstanding ten nauwste met die van Christus verbonden (bijv. Joh. 11 : 25; 1 Cor. 15; Thess. 4 : 14). De Opstanding van Christus als begin van de uiteindelijke verlossing is tegelijkertijd de waarborg van haar voltooiing. Het Opstandingsgelooft, dat terugziet naar wat met Christus is geschied, ziet tevens vooruit naar wat met ons zal gebeuren. Het draagt dus noodzakelijkerwijze in sterke mate het karakter der verwachting. De ergste vergissing, welke hier mogelijk is, is die van de

¹⁾ Schelling — Philosophie der Offenbarung, W.W. II 4, 1858, S. 173.

²⁾ Vgl. J. H. Gunning — Leven van Jezus, blz. 564; Heim, a.a.O. S. 203 f.; G. v. d. Leeuw — Phänomenologie der Religion, 1933, S. 94 f.; Künneth, a.a.O. S. 30 ff.

gnostische dwaalleeraars uit 2 Tim. 2 : 18 en van alle tijden, die beweren, „dat de opstanding alreede geschied is”. Daarmede toch stellen wij onze armelijkheid inplaats van de „onverderfelijke en onbevlekkelijke en onverwelkelijke erfenis”, die God voor ons heeft weggelegd (1 Petr. 1 : 4). In Christus zijn ook wij reeds een „nieuwe schepping” (2 Cor. 5 : 17). En toch is onze toestand nog maar die van een „hopen op wat wij niet zien” (Rom. 8 : 25).